

GHIDUL OBSERVATORULUI

**LA ALEGERILE PREȘEDINTELUI
REPUBLICII MOLDOVA
din 1 noiembrie 2020**

Chișinău • 2020

Comisia Electorală Centrală din Republica Moldova

Adresa: str. Vasile Alecsandri, nr.119, Chișinău, MD-2012

Tel.: +373 (022) 251 451; **Fax:** +373 (022) 234 047

E-mail: info@cec.md

Web page: www.cec.md, www.voteaza.md

Pagina facebook: *Comisia Electorala Centrala - Moldova*

Responsabil de ediție:

Corneliu Pasat

Tiraj: 1000 ex.

CUPRINS:

Cine poate fi observator?.....	4
Cine și în ce condiții poate acredita observatori?	5
Unde pot activa observatorii și care este perioada lor de activitate?.....	7
Drepturile și obligațiile observatorului	8
Răspunderea observatorilor	10
Legislația electorală	11
Interacțiunea observatorilor cu alți subiecți electorali.....	12
Monitorizarea activității organelor electorale	13
Monitorizarea activităților legate de listele electorale.....	16
Monitorizarea operațiilor în legătură cu buletinele de vot	19
Monitorizarea zilei votării	20
Anexă. Date de contact ale Comisiei Electorale Centrale.....	28

CINE POATE FI OBSERVATOR?

Observatorii sunt persoane cu drept de vot, autorizate în modul stabilit de lege, care pot reprezenta organizații sau instituții din Republica Moldova, din străinătate sau internaționale, acestea având misiunea de a urmări modul de organizare și desfășurare a procesului electoral.

Pentru a putea monitoriza alegerile, persoana trebuie să fie acreditată în calitate de observator, în conformitate cu *art. 68 din Codul electoral și cu Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora*.

Observatorii pot fi:

- *naționali* – cetățeni ai RM, reprezentanți ai asociațiilor obștești și/sau ai concurenților electorali, acreditați de Comisia Electorală Centrală sau consiliul electoral de circumscripție;
- *internaționali* – reprezentanți ai organizațiilor internaționale, ai guvernelor statelor străine și ai organizațiilor neguvernamentale din străinătate, precum și experți internaționali în domeniul electoral, acreditați doar de Comisia Electorală Centrală.

NOTĂ!

- Se consideră calificată asociația obștească ce se ocupă, conform statutului ei, de apărarea drepturilor omului sau a valorilor democratice.
- Invitarea organizațiilor internaționale, reprezentanților guvernelor statelor străine și organizațiilor non-guvernamentale din străinătate în calitate de experți internaționali/observatori internaționali se face de către Comisia Electorală Centrală direct sau prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, la solicitarea Comisiei Electorale Centrale.

CINE ȘI ÎN CE CONDIȚII POATE ACREDITA OBSERVATORI?

Organele responsabile pentru acreditarea observatorilor sunt Comisia Electorală Centrală și consiliile electorale de circumscripție.

- Comisia Electorală Centrală acreditează:
 - observatori internaționali (și înregistrează pentru aceștia, la solicitare, interpreți/traducători);
 - observatorii naționali din partea asociațiilor obștești;
 - câte un observator național din partea concurenților electorali, pentru fiecare secție de votare deschisă peste hotarele țării.

ATENȚIE!

Pentru secțiile de votare constituite în afara țării, observatorii se acreditează separat DOAR de către Comisia Electorală Centrală.

- Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul al doilea acreditează:
 - observatori naționali din partea asociațiilor obștești;
 - câte un observator național din partea concurenților electorali, pentru fiecare secție de votare, din circumscripția respectivă.

Actele necesare pentru acreditare

Pentru acreditarea observatorilor se depun următoarele acte:

- cererea din partea instituției privind acreditarea observatorilor;
- lista persoanelor propuse pentru a fi acreditate, completată conform modelului din Anexa nr.1 la Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora;
- copia de pe buletinul de identitate valabil sau de pe buletinul de identitate provizoriu (pentru cetățenii RM) sau copia de pe pașaportul valabil (pentru cetățenii străini);

ATENȚIE!

Pentru acreditarea observatorilor naționali în secțiile de votare constituite în afara țării se va prezenta copia de pe pașaportul cetățeanului Republicii Moldova valabil, sau, în lipsa acestuia – copia de pe buletinul de identitate valabil.

- formularul demersului pentru acreditarea observatorului internațional, completat de fiecare persoană înaintată de instituție;
- organizațiile obștești vor prezenta copiile de pe statut și de pe certificatul de înregistrare eliberate de organul competent, iar organizațiile obștești naționale vor prezenta și copia de pe extrasul din Registrul de Stat al Organizațiilor necomerciale eliberat cu cel mult 6 luni până la momentul prezentării.

ATENȚIE!

Dosarele incomplete vor fi respinse.

În baza documentelor depuse, organul electoral, în termen de 5 zile (în cazul observatorilor naționali) sau de 10 zile (în cazul observatorilor internaționali), adoptă, de regulă în prezența solicitantului sau a reprezentantului acestuia, o hotărâre prin care acreditează sau respinge candidatura persoanei propuse pentru observarea alegerilor. În cazul respingerii candidaturii înaintate, organul electoral este obligat să aducă la cunoștința părții care a înaintat candidatura motivele deciziei sale.

NOTĂ!

- Observatorii pot fi acreditați până la începerea perioadei electorale. Termenul-limită de depunere a cererilor privind acreditarea în calitate de observator este de 7 zile până la ziua alegerilor (24/10/2020).
- O persoană poate fi observator doar din partea unei singure instituții abilitate.
- Calitatea de observator este incompatibilă cu cea de candidat la alegeri, de membru al organului electoral, de persoană contractată de organul electoral sau de reprezentant cu drept de vot consultativ al concurentului electoral. Persoanele de încredere pot fi acreditate în calitate de observatori naționali doar dacă sunt înaintate de către concurenții electorali.

Anularea acreditării observatorului poate fi solicitată personal de către observator sau de către instituția ce a solicitat acreditarea acestei persoane, printr-o cerere scrisă, depusă la autoritatea electorală corespunzătoare.

Înlocuirea observatorului cu o altă persoană poate fi făcută doar de către instituția ce a solicitat acreditarea.

UNDE POT ACTIVA OBSERVATORII ȘI CARE ESTE PERIOADA LOR DE ACTIVITATE?

Unde pot activa observatorii?

Observatorii acreditați de către Comisia Electorală Centrală pot monitoriza scrutinul pe întreg teritoriul Republicii Moldova și în toate secțiile de votare, inclusiv pentru alegătorii Republicii Moldova domiciliați în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului (Transnistria), mun. Bender și unele localități ale raionului Căușeni.

ATENȚIE!

Observatorul acreditat de Comisia Electorală Centrală pentru monitorizarea alegerilor în afara țării:

- din partea asociației obștești – poate monitoriza scrutinul în orice secție de votare constituită peste hotarele țării;
- din partea concurentului electoral – poate monitoriza scrutinul doar în secția de votare pentru care a fost acreditat.

Observatorii acreditați de către consiliul electoral de circumscripție:

- din partea asociației obștești – pot monitoriza scrutinul pe întreg teritoriul circumscripției respective și în orice secție de votare constituită în acea circumscripție;
- din partea concurentului electoral – pot monitoriza scrutinul doar în secția de votare pentru care au fost acreditați.

Perioada de activitate

Observatorul își începe activitatea după adoptarea hotărârii de acreditare a acestuia de către organul electoral respectiv și primirea legitimației de observator.

Observatorii își pot desfășura activitatea atât în ziua alegerilor, cât și până la începerea, pe parcursul și după terminarea campaniei electorale. Observatorii acreditați își pot continua activitatea și în turul al doilea al alegerilor, precum și în cazul votării repetate.

ATENȚIE!

În timpul desfășurării activității, observatorul trebuie să poarte/să prezinte la cerere legitimația eliberată de către organul electoral ce l-a acreditat și actul de identitate în baza căruia acesta a fost acreditat (ambele în original).

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE OBSERVATORULUI

Prin acțiunile pe care le desfășoară, observatorii trebuie să fie imparțiali și să nu facă agitație electorală. Ei au dreptul doar să monitorizeze procesul electoral, fără a se implica în organizarea și desfășurarea lui.

Observatorii AU DREPTUL:

- să asiste, fără a se implica în proces, la toate ședințele organelor electorale, la controlul, sigilarea și deschiderea urnelor de vot, la numărarea și totalizarea voturilor, la operațiunile legate de listele electorale, buletinele de vot, certificatele pentru drept de vot și la întocmirea proceselor-verbale de totalizare a rezultatelor votării;
- să însoțească echipa cu urna de vot mobilă;
- să urmărească activitățile de votare, cu condiția să nu compromită confidențialitatea datelor personale ale alegătorului;
- să se deplaseze prin secția de votare atâta timp cât mișcările lor nu deranjează fluxul alegătorilor sau activitatea membrilor biroului electoral al secției de votare;
- să urmărească completarea documentelor electorale și să obțină copii de pe hotărârile și procesele-verbale ale organului electoral;
- să urmărească modul de asigurare a securității materialelor în timpul păstrării și transportării;
- să informeze președintele biroului despre neregulile observate;
- să facă înregistrări video/audio sau să fotografieze, doar cu înștiințarea președintelui organului electoral, fără a pune în pericol secretul și securitatea votului sau protecția datelor cu caracter personal;
- să însoțească grupul care transportă materialele electorale de la biroul electoral al secției de votare la consiliul electoral de circumscripție, după finalizarea numărării voturilor;
- observatorii internaționali au dreptul să solicite, în caz de necesitate, asistență din partea Oficiului de protocol al observatorilor internaționali, constituit pe lângă Comisia Electorală Centrală. Componența numerică și principiile de activitate ale acestui oficiu sunt stabilite prin hotărâre a CEC;
- observatorii naționali (locali) pot depune sesizări privind neregulile observate, care se examinează de către președintele organului electoral, cu informarea obligatorie a autorului sesizării despre decizia luată.

Observatorii SUNT OBLIGAȚI:

- să fie imparțiali în exercitarea atribuțiilor și să nu-și exprime părerile personale sau preferințele vizavi de concurenții electorali;
- să-și îndeplinească obligațiile într-o manieră corectă, să nu intervină în procesul alegerilor, în procedurile din ziua alegerilor sau în numărarea voturilor;
- să poarte ecusonul eliberat de către organul electoral și, la solicitarea tuturor persoanelor interesate, să se legitimeze și să confirme că persoana care îl însoțește este interpret, ultimul urmând să prezinte actul de identitate și legitimația de interpret;
- să nu facă agitație electorală, în ziua precedentă votării și în ziua votării;
- să asigure, în conformitate cu prevederile Legii nr. 133/2011, confidențialitatea și conformitatea prelucrării datelor cu caracter personal la care au acces și să nu utilizeze/prelucreze datele în alte scopuri decât cel stabilit, precum și să nu dezvăluie datele de care au luat cunoștință în activitatea lor nici după încetarea calității de observator;
- să nu manipuleze cu orice materiale electorale în secția de votare;
- să nu urmărească alegătorul când acesta votează;
- să nu vorbească cu alegătorii sau să-i ajute la completarea buletinului de vot;
- să nu dea instrucțiuni sau să întreprindă acțiuni contrare deciziilor organelor electorale;
- să cunoască și să respecte prevederile Instrucțiunii cu privire la măsurile de prevenire a infecției COVID-19 în perioada electorală, aprobată de Comisia națională extraordinară de sănătate publică, prin Hotărârea nr. 24 din 12 august 2020, inclusiv să poarte masca de protecție în interiorul spațiilor publice închise și să respecte distanța socială de minim 1,5 metri;
- să cunoască și să respecte legislația în vigoare a Republicii Moldova.

RĂSPUNDEREA OBSERVATORILOR

Observatorii poartă răspundere juridică în conformitate cu legislația în vigoare.

În cazul încălcării de către observator a normelor electorale în vigoare, organul electoral care a acreditat observatorul este în drept să-i anuleze acreditarea prin adoptarea unei hotărâri.

Orice acțiune de agitație pentru sau împotriva unui partid politic, altei organizații social-politice sau concurent electoral sau încercarea de a influența opțiunea alegătorului, precum și încălcarea în orice mod a drepturilor și obligațiilor observatorului, a normelor electorale în vigoare și împiedicarea activității organelor electorale, atrage după sine anularea acreditării observatorului de către organul electoral care l-a acreditat.

Observatorii care încalcă normele electorale în localul secției de votare în ziua votării sunt evacuați imediat din încăpere, la indicația președintelui organului electoral, fapt care este documentat printr-un proces-verbal semnat de către acesta.

Pentru încălcări grave ale legislației electorale se aplică pedeapsa penală. Infracțiuni penale sunt considerate următoarele fapte: împiedicarea prin orice mijloace a exercitării libere a dreptului de a alege și de a fi ales; aceeași faptă însoțită de **cauzarea** leziunilor corporale grave sau de periclitarea vieții oamenilor; **atacarea** localurilor secțiilor de votare; **sustragerea** urnelor de vot sau a documentelor electorale; **împiedicarea** activității organelor electorale.

Pentru nerespectarea dispozițiilor ce vizează domeniul protecției datelor cu caracter personal, observatorul poartă răspundere conform legislației în vigoare. În cazul survenirii răspunderii, aceasta se aplică de către organele abilitate.

LEGISLAȚIA ELECTORALĂ

Există o serie de acte naționale și internaționale care reglementează procesul electoral din Republica Moldova.

Pe plan internațional, cel mai important document ale cărui prevederi sunt obligatorii pentru toate statele membre ale ONU este ***Declarația Universală a Drepturilor Omului***.

Pe plan național sunt ***Constituția Republicii Moldova*** care reprezintă legea supremă în stat și ***Codul electoral*** care este actul normativ ce reglementează modalitatea organizării și desfășurării alegerilor. Totodată, Comisia Electorală Centrală elaborează ***regulamente, instrucțiuni*** care sunt obligatorii pentru toți cetățenii și subiecții electorali.

Prin urmare, în activitatea lor, observatorii se conduc de Constituția Republicii Moldova, de Codul electoral, de Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, de alte acte normative în domeniu, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Ierarhia izvoarelor de drept pentru procesul electoral este reprezentată schematic în modul următor: *Constituția RM* → *Codul electoral* → *Regulamente* → *Instrucțiuni* → *Hotărâri*.

În cazul în care prevederile actului normativ inferior intră în contradicție cu prevederile actului normativ superior, se vor aplica normele actului normativ superior.

De asemenea, dacă aceste prevederi intră în contradicție cu prevederile altui act normativ de același nivel, se vor aplica normele adoptate la o dată ulterioară.

ATENȚIE!

Atribuțiile observatorilor, organelor electorale, concurenților electorali, și ale altor subiecți electorali sunt stabilite în actele enumerate mai sus și trebuie îndeplinite în strictă conformitate cu acestea. Interpretări arbitrare nu se admit!

INTERACȚIUNEA OBSERVATORILOR CU ALȚI SUBIEȚI ELECTORALI

În conformitate cu art. 60 alin. (8) din Codul electoral, au dreptul să asiste la toate ședințele organelor electorale, precum și la numărarea și totalizarea voturilor, la operațiile în legătură cu listele electorale, buletinele de vot și certificatele pentru drept de vot, la întocmirea proceselor-verbale de totalizare a rezultatelor alegerilor: membrii și reprezentanții organelor electorale ierarhic superioare; reprezentanții concurenților electorali; observatorii naționali și internaționali acreditați, precum și interpreții acestora, după caz; reprezentanții mijloacelor de informare în masă.

În procesul de monitorizare a alegerilor, observatorii pot interacționa cu:

- **membrii/funcționarii organelor electorale;**
- **observatorii** acreditați din partea altor instituții;
- **reprezentanții cu drept de vot consultativ** – persoane cu drept de vot, care reprezintă interesele concurentului electoral în organele electorale și în alte organe implicate în procesul electoral;
- **reprezentanții mass-media** – instituții media din țară sau de peste hotare care reflectă procesul de organizare și desfășurare a alegerilor;

ATENȚIE!

Nicio altă persoană, decât cele sus-menționate, nu poate rămâne în incinta secției de votare mai mult timp decât este necesar pentru votare.

- **alegătorii** – cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot;
- **membrii grupurilor de inițiativă** – grupuri constituite din cetățeni cu drept de vot, înregistrate în condițiile Codului electoral, de către CEC, pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova;
- **concurenții electorali** – candidații pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, înregistrați de Comisia Electorală Centrală;
- **persoanele de încredere ale concurenților electorali** – persoane cu drept de vot care pot face agitație electorală în favoarea concurentului electoral care i-a desemnat;
- **reprezentanții altor instituții** – adică ai autorităților administrației publice locale, poliției etc.

MONITORIZAREA ACTIVITĂȚII ORGANELOR ELECTORALE

Observatorii monitorizează inclusiv activitatea organelor electorale, aflându-se în relații permanente de colaborare cu acestea.

Organele electorale:

Comisia Electorală Centrală – organ de stat independent, permanent, înființat pentru realizarea politicii electorale în scopul unei bune desfășurări a alegerilor și pentru supravegherea și controlul respectării prevederilor legale privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. Mandatul Comisiei este de 5 ani, ea este constituită din 9 membri și asistată de către un aparat de lucru.

Consiliile electorale de circumscripție (CECE) sunt constituite din 7-11 membri și gestionează procesul electoral pe teritoriul unității corespunzătoare. Candidaturile a 2 membri ai CECE se propun de către judecătoria sau, după caz, de către Curtea de apel, candidaturile altor 2 membri – de către consiliile locale de nivelul al doilea sau de către Adunarea Populară a Găgăuziei. Candidaturile celorlalți membri se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament la data constituirii consiliului electoral de circumscripție, câte o persoană. Dacă numărul stabilit pentru consiliul electoral (de 7, 9 sau 11 membri) nu este atins, numărul rămas de membri se completează, de către Comisia Electorală Centrală, din Registrul funcționarilor electorali.

Cu cel puțin 55 de zile înainte de alegeri, CEC constituie circumscripțiile electorale care corespund hotarelor unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi ale RM, unității teritoriale autonome Găgăuzia, municipiilor Chișinău și Bălți, iar cu cel puțin 50 de zile înainte de alegeri CEC constituie ***consiliile electorale de circumscripție de nivelul doi***.

Birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV). Organe electorale constituite de către CECE de nivelul doi cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, în componența a 5-11 membri. Birourile gestionează procesul electoral la nivel de secție de votare. Candidaturile a 3 membri ai BESV se propun de către consiliile locale. Candidaturile celorlalți membri ai BESV se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul de la fiecare partid sau altă organizație social-politică. Dacă numărul nu este suficient, numărul vacant de membri se completează de către consiliul local, iar dacă nici acesta nu prezintă candidaturile, se completează de către consiliul electoral de circumscripție, la propunerea CEC, din Registrul funcționarilor electorali.

ATENȚIE!

În cazul birourilor electorale constituite peste hotarele țării, președintele BESV este desemnat de către șeful misiunii diplomatice, șeful oficiului consular sau al personalului altor instituții ale serviciului diplomatic sau, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, din Registrul funcționarilor electorali, cu avizul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE). Dacă numărul persoanelor propuse de către partidele politice este insuficient, birourile electorale sunt completate de către CEC, din Registrul funcționarilor electorali, cu avizul MAEIE.

În activitatea lor, consiliul electoral și biroul electoral pot fi asistate, fiecare în parte, de un aparat de lucru.

Atribuțiile și modalitatea de activitate ale organelor electorale sunt descrise în următoarele articole din *Codul electoral*: 18, 19, 22, 25, 26 (CEC); 29 (CECE), 33 (BESV), precum și în *regulamentele lor de activitate, aprobate de către Comisia Electorală Centrală*.

NOTĂ!

- ✓ Membrii consiliilor electorale și cei ai birourilor electorale activează temporar – de la constituire și până la dizolvarea acestor organe. Ele își încetează activitatea și sunt dizolvate prin hotărârea aceluiași organ care le-a constituit, imediat ce acesta a adus la cunoștința publică rezultatele finale ale alegerilor.
- ✓ În cadrul fiecărui consiliu electoral și birou electoral activează permanent câteva persoane degrevate sau convocate. Ceilalți membri participă doar la ședințele organelor electorale și pe parcursul zilei alegerilor.
- ✓ În decursul a 3 zile de la data constituirii consiliului electoral, membrii acestuia aleg din rândul lor, prin vot secret, iar membrii biroului electoral în decursul a 2 zile de la data constituirii acestuia aleg din rândul lor (atenție! nu prin vot secret) președintele, vicepreședintele și secretarul. Tot la prima ședință se propun pentru degrevare de atribuțiile de la locul de muncă permanent sau convocare unii membri ai acestor organe, în limita stabilită de organul ierarhic superior care decide ce număr de persoane urmează a fi degrevate sau convocate.

Organizarea ședințelor organelor electorale

Ședințele organelor electorale sunt publice, organele electorale fiind obligate să informeze publicul despre data, ora și subiectele ce urmează să fie discutate. În perioada electorală, CEC desfășoară ședințe ordinare (în fiecare marți și vineri) și extraordinare (la necesitate). Ordinea de zi a ședinței CEC poate fi consultată pe pagina oficială a Comisiei – www.cec.md

Ședințele organelor electorale pot fi convocate de către președinte sau de către cel puțin 1/3 din numărul total de membri. Ele sunt deliberative, dacă la ele participă mai mult de 1/2 din membrii lor.

NOTĂ!

Observatorii prezenți la ședință trebuie să se legitimeze și să se înregistreze în *lista persoanelor prezente la ședință*, care se anexează la procesul-verbal al ședinței.

Hotărârile organelor electorale se adoptă, prin vot deschis, cu votul majorității membrilor lor și se semnează de către președintele și secretarul ședinței. În cazul parității de voturi, hotărârea nu se adoptă, iar examinarea cauzei se amână pentru ședința imediat următoare. Membrii organului electoral, care nu sunt de acord cu hotărârile adoptate, au dreptul să-și exprime în scris opinia, care se anexează la procesul-verbal al ședinței.

ATENȚIE!

Hotărârile organelor electorale, adoptate în limitele competenței lor, sunt executorii pentru autoritățile publice, întreprinderi, instituții și organizații, persoanele cu funcții de răspundere, partide, alte organizații social-politice și organele lor, precum și pentru toți cetățenii.

Hotărârile Comisiei Electorale Centrale se plasează, în termen de 24 de ore de la adoptare, pe pagina web oficială a CEC (www.cec.md), iar hotărârile cu caracter normativ, hotărârile adoptate în perioada electorală și hotărârile privind raportarea financiară se publică și în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

La cerere, observatorii pot primi copia de pe hotărârea adoptată.

Pentru o bună colaborare, observatorii:

- vor discuta politicos și în mod adecvat cu reprezentanții organelor electorale, adresând doar întrebări referitoare la organizarea și desfășurarea alegerilor, în limita competențelor organului respectiv;
- vor solicita de la reprezentanții autorităților electorale doar documente/informații ce țin de competența acestora, în conformitate cu prevederile legale;
- NU vor face comentarii și NU vor exprima opinii personale referitoare la preferințele lor politice, la acțiunile organelor electorale (nu vor face speculații pe marginea oricăror chestiuni legate de alegeri), NU vor propaga zvonuri etc.

MONITORIZAREA ACTIVITĂȚILOR LEGATE DE LISTELE ELECTORALE

Baza legală: art. 33, 42, 44, 45 din Codul electoral și Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale.

Observatorii pot să asiste la operațiunile legate de listele electorale.

În legătură cu listele electorale, organele electorale se conduc de principiul transparenței, dar, **ATENȚIE!**, în limitele permise de *Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal*.

ATENȚIE!

Se interzice fotografierea sau copierea listei electorale, sau a informației incluse în aceasta.

Informații de bază:

- Lista electorală va cuprinde toți cetățenii cu drept de vot care au înregistrare la domiciliu sau la reședință pe raza teritorială a secției de votare;
- Alegătorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare.

ATENȚIE!

Alegătorul care are și domiciliu, și loc de reședință este înscris, în perioada valabilității reședinței, în lista electorală de la secția de votare în a cărei rază teritorială acesta își are reședința.

Codul electoral prevede **TREI CATEGORII** de liste electorale:

- **de bază** – se întocmesc de către CEC, în baza Registrului de stat al alegătorilor, și se transmit autorităților administrației publice locale, misiunilor diplomatice sau oficiilor consulare cu cel puțin 22 de zile înainte de ziua alegerilor, în 3 exemplare oficiale. Iar acestea transmit imediat biroului electoral al secției de votare 2 exemplare ale listelor. Listele cuprind toți alegătorii

care își au domiciliul sau reședința valabilă în raza teritorială a secției de votare pentru care se întocmește lista;

- **suplimentare** – se întocmesc de către secretarul biroului electoral al secției de votare, în ele fiind înscrși:
1. alegătorii care, din anumite motive, au fost omși din lista de bază;
 2. alegătorii care în ziua votării s-au prezentat cu certificat pentru drept de vot;
 3. persoanele deținute pe baza unui mandat de arest și persoanele condamnate la închisoare, aflate în instituții penitenciare cu sediul în aceeași unitate administrativ-teritorială cu domiciliul/reședința acestora;
 4. alegătorii cu drept de vot care, în ziua votării, se află în spitale, sanatorii și alte instituții curative staționare amplasate în aceeași unitate administrativ-teritorială cu domiciliul/reședința lor;
 5. la prezentarea actelor confirmative, alegătorii care nu au fost incluși în lista electorală de bază pe motiv că nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință și s-au prezentat la secțiile de votare conform ultimei adrese de domiciliu sau reședință;
 6. cetățenii cu drept de vot din stânga Nistrului (Transnistria), care au înregistrare la domiciliu sau reședință în localitățile aflate provizoriu în afara controlului suveran al autorităților constituționale ale Republicii Moldova;
 7. militarii aflați în unitățile militare, precum și membrii familiilor acestora care domiciliază pe teritoriul unităților militare.

ATENȚIE!

Vor fi înscrși în lista electorală suplimentară, de către toți membrii biroului electoral, alegătorii care vor vota la:

- ✓ secțiile de votare constituit în străinătate și NU se vor regăsi în listele electorale de bază;
- ✓ secțiile de votare organizate pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria).

- **pentru votarea la locul aflării** – se întocmesc de către biroul electoral al secției de votare. Cuprinde alegătorii care, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu pot veni în localul de votare. În lista electorală de bază, în dreptul numelui alegătorului respectiv se face mențiunea „Votat la locul aflării”.

Listele electorale se fac accesibile în localurile secțiilor de votare și se plasează pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale cu **20 de zile** înainte de ziua alegerilor. Alegătorii pot solicita Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral efectuarea modificărilor în listele electorale cel târziu în ziua precedentă

zilei alegerilor. Biroul electoral comunică imediat Comisiei modificările solicitate, cu anexarea următoarelor acte doveditoare: cererea și declarația alegătorului, actul de identitate în copie.

NOTĂ!

Pentru secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova, listele electorale de bază se întocmesc conform informațiilor prezentate de conducătorii misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare care activează pe teritoriul statelor respective. Cu 25 de zile înainte de ziua alegerilor, procedura de actualizare a listelor electorale încetează, acestea fiind trimise către CEC. În listele electorale se înscriu membrii misiunilor diplomatice sau ai oficiilor consulare, precum și membrii familiilor lor

Cazuri speciale

Dacă alegătorul se va afla în ziua alegerilor într-o altă localitate din Republica Moldova decât cea în care își are domiciliul sau reședința, el va putea:

- **să-și declare locul nou de ședere** (fără prezentarea dovezii adresei de ședere), pînă la data de 1 octombrie, la organul administrației publice locale din localitatea în care dorește să voteze, pentru a putea fi înscris în lista de alegători la secția de votare corespunzător locului șederii. Declarația se depune personal și se aprobă în prezența actului de identitate în original și în copie. Alegătorului i se eliberează o recipisă privind confirmarea faptului depunerii declarației.
- începînd cu **12 octombrie** și pînă în ziua alegerilor, în baza actului de identitate, să depună o cerere prin care să solicite biroului electoral al secției de votare la care este arondat să-i fie eliberat un **certificat pentru drept de vot**. Certificatul îi va permite să voteze la orice secție de votare din țară.

ATENȚIE!

- Atît **declarația de ședere**, cît și **certificatul pentru drept de vot** sunt utilizate doar pentru exercitarea dreptului de vot.
- După finalizarea alegerilor, valabilitatea acestor documente se pierde și, la următorul scrutin, procedura trebuie repetată.
- Procedurile descrise mai sus, nu afectează în niciun fel înregistrarea alegătorului la domiciliul sau la reședință.
- Pentru secțiile de votare constituite în sanatorii și case de odihnă, în spitale și alte instituții curative staționare, listele alegătorilor se întocmesc pe baza propriei declarații de ședere ori în baza datelor prezentate de conducătorii acestor instituții.
- Aceste proceduri nu se aplică pentru votarea în afara țării.

MONITORIZAREA OPERAȚIILOR ÎN LEGĂTURĂ CU BULETINELE DE VOT

Observatorii pot să asiste la confecționarea matriței buletinului de vot, la tipărirea buletinelor de vot, la lichidarea matriței la transmiterea și transportarea buletinelor de vot.

NOTĂ!

Despre data, ora și locul unde se vor realiza aceste operații, observatorii vor fi informați în prealabil de către CEC.

Reprezentantul CEC și președintele consiliului electoral al circumscripției electorale de nivelul al doilea, sau o altă persoană împuternicită prin procură de președintele consiliului, se prezintă la tipografie pentru a-i fi transmise consiliului electoral buletinele de vot tipărite. Buletinele de vot se transmit consiliului de către reprezentantul CEC cel târziu cu 2 zile până în ziua alegerilor, conform unui grafic întocmit de CEC.

Buletinele de vot tipărite se păstrează la sediul consiliului electoral de circumscripție și se trimit, în ziua precedentă alegerilor, birourilor electorale ale secțiilor de votare, în baza unui act de predare-recepționare.

NOTĂ!

Buletinele de vot se vor transporta într-un vehicul luat în locațiune de organul electoral, însoțit de escorta colaboratorilor organelor teritoriale de poliție, pentru a asigura securitatea în timpul deplasării.

Membrii organelor electorale **NU** vor oferi transport/locuri în transport observatorilor sau altor persoane abilitate să observe procesul.

ATENȚIE!

Birourilor electorale ale secțiilor de votare constituite în afara țării, CEC le expediază buletinele de vot cu cel puțin 3 zile înainte de ziua alegerilor, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

MONITORIZAREA ZILEI VOTĂRII

Toate activitățile desfășurate de organele electorale în perioada electorală au un singur scop – ca ziua votării să se desfășoare conform programului, fără incidente, cu respectarea legislației și a standardelor internaționale în domeniul electoral.

Deși ziua votării este doar „vârful ghețarului”, societatea per ansamblu, de cele mai multe ori, își face impresia despre întreg procesul electoral în baza acestei zile.

Din aceste considerente, prezența observatorilor la secțiile de votare, anume în această zi, este foarte importantă.

Deschiderea secției de votare

În ziua votării, membrii biroului electoral al secției de votare vor ajunge la secția de votare în jurul orei 6:00, pentru a se asigura că secția este pregătită pentru votare.

Tot la această oră pot veni și observatorii. Pe parcursul zilei votării, aceștia monitorizează toate procesele legate de desfășurarea zilei alegerilor, semnalează eventualele nereguli, presupusele fraude și completează un raport. Atunci când se prezintă la secția de votare, observatorul prezintă secretarului biroului, legitimația de observator și actul de identitate în original, în baza căruia a fost acreditat.

Responsabili de comunicarea cu observatorii sunt președintele și secretarul biroului electoral.

Dimineața, până a intra în localul secției de votare, membrii biroului:

- ✓ vor verifica ușa în prezența poliției (dacă e posibil) pentru a se asigura că nu a fost deschisă sau forțată;
- ✓ vor asigura scoaterea tuturor materialelor de agitație electorală din incinta și/sau din raza de 100 de metri din jurul localului secției de votare;
- ✓ vor igieniza încăperea destinată secției de votare și vor prelucra cu dezinfectanți suprafețele și echipamentul din dotare.

Președintele biroului electoral:

- ✓ înainte de deschiderea secției de votare, va verifica temperatura și starea sănătății persoanelor care au dreptul să asiste la operațiunile electorale;
- ✓ până la ora 7:00 dimineața, va demonstra tuturor membrilor biroului electoral și observatorilor prezenți că urnele de vot sunt goale;
- ✓ va sigila urna/urnele de vot staționară(e) și cea mobilă(e);
- ✓ va completa două procese-verbale privind pregătirea secției de votare;
- ✓ va introduce un exemplar al procesului-verbal în urna de vot staționară;
- ✓ va anunța deschiderea secției de votare, invitând alegătorii să intre în local pentru a vota.

ATENȚIE!

În localul secție de votare pot fi prezenți doar observatorii care, potrivit prevederilor hotărârii de acreditare a acestora, pot să monitorizeze procesul electoral în acea secție de votare.

Observatorii, membrii biroului electoral al secției de votare și alte persoane autorizate să asiste la operațiunile electorale sunt obligați să poarte ecusoane la vedere.

Funcționarilor electorali sau altor participanți la procesul electoral care manifestă simptome ale infecției respiratorii acute sau nu poartă echipament de protecție, li se va interzice asistarea la procedurile electorale.

Persoanelor care intră în localul secțiilor de votare li se interzice să poarte și să arate ecusoane, insigne sau alte însemne de agitație electorală.

Timpul și locul votării

Votarea se efectuează în ziua alegerilor între orele 7:00 și 21:00, ora locală a statului pe teritoriul căruia este amplasată secția de votare. Secția de votare trebuie să fie amenajată astfel încât să permită observatorilor și altor persoane autorizate să supravegheze, în mod continuu, procesul de votare. Observatorii vor avea un loc special de unde să poată efectua monitorizarea.

Răspunderea pentru asigurarea ordinii în ziua alegerilor în localul de votare și pe teritoriul din preajmă, în rază de 100 de metri de la localul votării, o poartă președintele biroului electoral al secției de votare. Deciziile luate în acest scop sunt executorii pentru toți. La necesitate, acesta poate apela la forțele de menținere a ordinii publice.

Se interzice de a închide localul de votare și de a suspenda votarea, cu excepția cazurilor care îi pun pe alegători în pericol sau fac imposibilă efectuarea votării. În aceste cazuri, președintele biroului electoral al secției de votare poate suspenda votarea pentru cel mult 2 ore pentru găsirea unei soluții, înștiințând despre acest fapt alegătorii și persoanele autorizate de a fi prezente în secția de votare. Persoanele care au dreptul să asiste la votare nu pot fi obligate să părăsească localul secției de votare în timpul suspendării votării.

Reguli pentru observatori

Observatorii pot să asiste, fără a se implica în proces, la toate activitățile din ziua votării.

În localul secției de votare se permite prezența doar a câte un observator din partea fiecărei instituții, fiindu-le **INTERZISĂ** deplasarea nemotivată/dezorganizată prin încăpere.

NOTĂ!

Pe parcursul zilei votării, observatorii se vor putea deplasa prin secția de votare **DOAR** dacă observă nereguli sau pentru a solicita o concretizare, a adresa întrebări membrilor biroului, cu respectarea distanței sociale de 1,5 metri.

- staționarea în imediata apropiere de membrii biroului, în special a celor responsabili de eliberarea buletinelor de vot;
- compromiterea confidențialității datelor personale ale alegătorilor;
- comunicarea cu alegătorii sau acordarea de ajutor alegătorilor la votare.

La cererea observatorilor, președintele notează comentariile și obiecțiile formulate de aceștia în privința procedurii votării într-un act care se anexează la procesele-verbale ale biroului electoral al secției de votare.

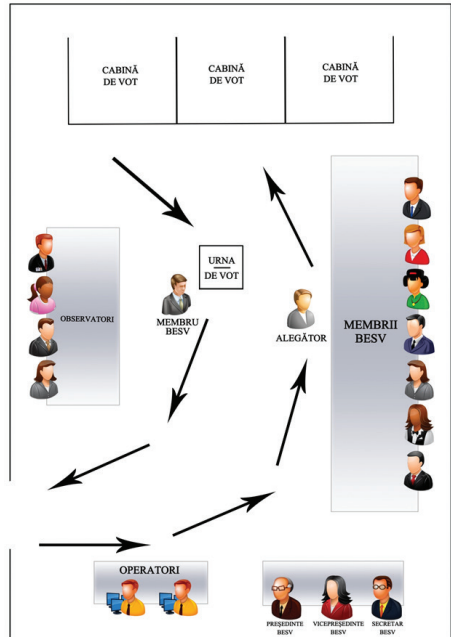
ATENȚIE!

Observatorii pot efectua filmări foto și video **DOAR** cu înștiințarea președintelui organului electoral, fără a pune în pericol secretul și securitatea votului sau protecția datelor cu caracter personal.

Observatorii naționali pot depune sesizări, care se examinează de către președintele organului electoral, cu informarea obligatorie a autorului sesizării despre decizia luată.

Cum se votează corect?

1. Alegătorul intră în secția de votare și prezintă operatorului actul de identitate.
2. Operatorul introduce datele în calculator, pentru a verifica, în Registrul de stat al alegătorilor, dacă alegătorul este arondat anume la această secție de votare și dacă nu încearcă să voteze repetat.
3. Alegătorul primește de la membrul biroului electoral al secției de votare buletinele de vot, conform listei electorale, doar la prezentarea actului de identitate.
4. La primirea buletinului de vot, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui său, iar membrul biroului electoral aplică în actul de identitate al alegătorului ștampila specială.
5. Buletinul de vot se completează de către alegător numai în cabina pentru vot secret.
6. Alegătorul aplică ștampila cu inscripția „Votat” în interiorul unui singur cerc din buletinul de vot, ceea ce înseamnă că a votat pentru respectivul concurent.
7. Alegătorul pliază buletinul de vot și îl introduce OBLIGATORIU în urna de vot.

NOTĂ!

Dacă alegătorul a completat greșit buletinul, la cererea lui, biroul electoral al secției de votare anulează acest buletin și îi eliberează imediat, o singură dată, un nou buletin de vot. Acest caz va fi menționat în procesul-verbal cu privire la votare și în lista electorală.

ATENȚIE!

Un alegător poate să se prezinte la votare DOAR o singură dată și DOAR la o singură secție de votare.

Votarea unor categorii speciale de alegători

Votarea la locul aflării – În cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul de votare, biroul electoral al secției de votare desemnează, la cererea scrisă a acestuia, depusă conform prevederilor legale, cel puțin 2 membri ai biroului care se deplasează cu o urnă de vot mobilă la locul unde se află alegătorul pentru ca acesta să voteze.

ATENȚIE!

Posibilitatea de votare descrisă mai sus nu este aplicabilă în secțiile de votare deschise peste hotarele țării.

Cetățenii RM care în ziua votării **se vor afla în afara Republicii Moldova** vor putea vota la orice secție de votare deschisă peste hotare, indiferent de statutul aflării lor pe teritoriul statului respectiv, în baza următoarelor acte: pașaportul cetățeanului Republicii Moldova, inclusiv cu termen de valabilitate expirat, buletinul de identitate sau livretul de marinar valabil.

Votarea persoanelor cu dizabilități – Alegătorul care, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate completa singur buletinul de vot are dreptul să cheme în cabină o altă persoană pentru a-l ajuta, cu excepția membrilor biroului electoral al secției de votare, reprezentanților concurenților electorali și a persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale. Aceste cazuri vor fi consemnate aparte în raportul biroului electoral al secției de votare.

NOTĂ!

Observatorii pot însoți urna de vot mobilă. Membrii organelor electorale **NU** vor oferi transport/locuri în transport observatorilor sau altor persoane abilitate să observe procesul.

Închiderea secției de votare

Alegătorii care, la ora 21:00, așteaptă în afara secției de votare să voteze, vor fi invitați în interior pentru a-și exercita dreptul de vot.

Membrii biroului electoral al secției de votare care organizează votarea la locul aflării alegătorilor trebuie să se întoarcă în localul secției de votare până la ora 21:00. În cazul în care ei nu se întorc la ora stabilită, președintele biroului întreprinde acțiuni urgente pentru a afla unde se găsesc. În lipsa membrilor respectivi, numărarea voturilor nu poate fi efectuată. Informația despre situația creată se aduce la cunoștința persoanelor care asistă la numărarea voturilor.

După expirarea timpului rezervat votării (de regulă ora 21:00), președintele biroului electoral al secției de votare anunță încheierea votării și dispune închiderea secției de votare. După aceasta, biroul electoral al secției de votare începe numărarea voturilor.

NOTĂ!

Biroul electoral poate decide asupra prelungirii, cu cel mult 2 ore, a termenului votării în cazul în care se constată un număr mare de alegători care stau în rând la secția de votare respectivă și nu au reușit să voteze, informând despre prelungire consiliul electoral de circumscripție și Comisia Electorală Centrală.

Numărarea voturilor și totalizarea rezultatelor votării

După închiderea secției de votare, în local pot rămâne doar persoanele autorizate să asiste la operațiile în legătură cu buletinele de vot și la totalizarea rezultatelor votării, printre acestea numărându-se și observatorii.

ATENȚIE!

Doar după ce biroul va finaliza procedurile de numărare, totalizare a rezultatelor votării și de împachetare a tuturor documentelor și materialelor electorale, localul secției de votare se va deschide.

Pe parcursul desfășurării procedurilor sus-menționate, se interzice intrarea sau ieșirea persoanelor din incinta localului secției de votare.

La numărarea voturilor, membrii biroului se vor ghida după următoarele **PRINCIPII**:

- ✓ transparența maximă la numărarea voturilor va spori viteza și exactitatea, asigurând încrederea în rezultatele votării. Prin urmare, întregul proces de numărare a voturilor trebuie să fie asistat de către observatori;
- ✓ înainte de numărare, se vor verifica dacă sigiliile de pe urna/urnele de vot staționară(e) și cea/cele mobilă(e) sunt intacte;
- ✓ pentru a evita erorile la numărarea voturilor, se vor verifica încă o dată rezultatele numărării;
- ✓ rezultatele numărării se înscriu în formularul special pentru numărarea voturilor.

NOTĂ!

Numărarea și totalizarea votării pot fi efectuate doar de către membrii biroului electoral respectiv.

Membrii biroului electoral vor asigura ca observatorii (și alte persoane autorizate să asiste la operațiile electorale) să poată vedea clar procesul de numărare a voturilor.

În procesul numărării voturilor, membrii biroului electoral vor urma **PAȘII** descriși mai jos și vor întocmi procesele-verbale privind rezultatele numărării voturilor, în conformitate cu *art. 61-63 din Codul electoral*:

Pasul 1: se amenajează locul pentru numărarea voturilor.

Pasul 2: se numără buletinele de vot neutilizate.

Pasul 3: se numără buletinele de vot completate greșit.

Pasul 4: se numără cîți alegători au primit buletine de vot.

Pasul 5: se calculează numărul buletinelor de vot din urna de vot mobilă.

Pasul 6: se calculează numărul de buletine de vot din urna staționară și se stabilește numărul de alegători care au participat la votare.

Pasul 7: se numără buletinele de vot valabile și cele nevalabile.

NOTĂ!

În procesul de numărare a voturilor, membrul biroului electoral ridică sus buletinul de vot, îl arată tuturor. Buletinul este examinat atent și, dacă e valabil, membrul anunță pentru care concurent s-a dat votul.

Dacă buletinul de vot este considerat nevalabil, acesta se pune în teancul buletinelor de vot nevalabile. Președintele biroului electoral al secției de votare oferă tuturor membrilor biroului și persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale posibilitatea de a examina buletinul de vot care urmează a fi declarat nevalabil.

Dacă membrii biroului electoral au îndoieli în privința valabilității buletinului de vot, problema se soluționează prin vot, iar rezultatul votării se consemnează în procesul-verbal al ședinței biroului.

Toate cifrele obținute la pașii 2-8 se anunță cu voce tare.

Procesul-verbal privind rezultatele numărării voturilor se întocmește în mai multe exemplare DOAR de către membrii biroului electoral al secției de votare. Procesele-verbale trebuie să fie semnate de către membrii biroului electoral și ștampilate. și doar acestea au valoare juridică.

ATENȚIE!

După ce procesele-verbale au fost semnate și ștampilate, observatorilor și reprezentanților concurenților electorali li se înmânează, la cerere, câte un exemplar în original. Un exemplar al procesului-verbal se afișează imediat la intrarea în secția de votare.

Împachetarea și transmiterea materialelor electorale

Observatorii au posibilitatea de a monitoriza toate acțiunile privind împachetarea, sigilarea și transmiterea documentelor și materialelor electorale.

După finalizarea numărării buletinelor de vot, toate materialele și documentația electorală vor fi împachetate și sigilate. Președintele biroului electoral al secției de votare predă consiliului electoral de circumscripție, cât de curând posibil, dar nu mai târziu de 18 ore după anunțarea închiderii secțiilor de votare, materialele și documentația electorală. Transportarea cutiei (pachetului) sigilate va fi însoțită de paza poliției, de președinte și de cel puțin doi membri ai biroului electoral al secției de votare.

Consiliul electoral de circumscripție va prezenta materialele și documentația electorală Judecătoriei și Comisiei Electorale Centrale, în termen de 48 de ore după închiderea secțiilor de votare.

Odată cu transmiterea procesului-verbal de totalizare a rezultatelor alegerilor pe circumscripție către instituțiile sus-menționate, consiliul electoral de circumscripție afișează, la intrarea în sediul său, o informație detaliată privind rezultatele alegerilor pe circumscripție.

Activitățile privind împachetarea, sigilarea și transmiterea documentelor și materialelor electorale se efectuează în conformitate cu *Instrucțiunea privind modul de împachetare, sigilare și transmitere a documentelor electorale*, aprobată de către CEC.

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ**Adresa:** str. Vasile Alecsandri, nr.119, Chișinău, MD-2012

Membrii CEC	
CIMIL Dorin , Președinte	(022) 251-451
ȘARBAN Vladimir , Vicepreședinte	(022) 251-455
LEBEDINSCHII Maxim , Secretar	(022) 251-453
AGRIGOROAE Veaceslav	(022) 251-473
VOLENTIR Andrei	(022) 251-472
GURDUZA Sergiu	(022) 251-474
FILIPOV Vadim	(022) 251-475
PAVEL Dumitru	(022) 251-471
GAFTON Vasile	(022) 251-470

Aparatul CEC		
Anticamera		
Tel.: (022) 251-451		
Fax: (022) 234-047		
E-mail: info@cec.md		
<i>Șef direcție</i>	<i>Tel.</i>	<i>E-mail</i>
<i>Direcția management alegeri</i>		
Berlinschii Alexandru	(022) 251-458	alexandru.berlinschii@cec.md
<i>Direcția comunicare, relații publice și mass-media</i>		
Sîrbu Rodica	(022) 251-468	rodica.sirbu@cec.md
<i>Direcția analiză și documentare</i>		
Angheli Cristina	(022) 251-462	cristina.angheli@cec.md
<i>Direcția juridică</i>		
Jumiga Olesia	(022) 201-896	olesia.jumiga@cec.md
<i>Direcția tehnologii informaționale și gestionarea listelor electorale</i>		
Balmoș Alexandru	(022) 201-895	alexandru.balmos@cec.md
<i>Direcția financiar-economică</i>		
Voiticovschi Liliana	(022) 578-993	liliana.voiticovschi@cec.md